

De Modererende Rol van Ouderlijke Steun op Internaliserende Problemen en het Zelfconcept bij Adolescenten

Master's Thesis

Utrecht University

Master's Programme in Clinical Child, Family and Education Studies

M.U. Valies (6504086)

Beoordelaar: E. L. De Moor

2° Beoordelaar: A. Christiaens

30 Mei 2021

Voorwoord

Voor u ligt mijn thesis ‘De modererende rol van ouderlijke steun op internaliserende problemen en het zelfconcept bij adolescenten’, als onderdeel van de Master Orthopedagogiek aan de Universiteit Utrecht. Een masterthesis schrijven is geen gemakkelijke opdracht. Het proces bestond voor mij uit vele momenten van onzekerheid en tegenstellingen, maar ook uit verbazing over wat ik kan bereiken en een trots gevoel over het eindresultaat.

Er zijn een aantal personen, zonder wie het mij niet was gelukt om dit onderzoek af te ronden. Ik wil hen dan ook hartelijk bedanken. Allereerst gaat mijn dank uit naar mijn thesisbegeleidster Lianne de Moor, die mijn thesis voorzag van feedback en altijd beschikbaar was voor vragen en suggesties. Bedankt Lianne, voor je toewijding als thesisbegeleider en begrip gedurende het schrijfproces. Mede daardoor is deze thesis geworden tot wat het nu is. Verder wil ik graag mijn moeder bedanken voor haar motiverende woorden en het continue vertrouwen, waardoor ik de moed niet opgaf en doorzette. Tot slot, gaat een speciale dank uit naar mijn vriend Diovanni, die vele avonden alleen heeft doorgebracht terwijl ik achter de laptop aan het zwoegen was. Dank voor jouw begrip, steun en luisterende oor.

30 mei 2021, Rotterdam

Magali Valies

Abstract

Background. Several studies emphasize that internalizing problems can hinder the development of a clear self-concept in adolescents. The theory of the buffering model states that parental support can buffer against harmful effects, so that self-concept can still be promoted. **Aim.** Current longitudinal research aimed to provide information on how internalizing problems and self-concept in adolescents were related, and whether parental support moderated this relationship. **Method.** The research used data from the longitudinal research project RADAR. The sample consisted of 433 adolescents who had a mean age of 13 years at the first measurement. **Results.** The multiple regression analysis indicated that internalizing problems were a significant predictor of self-concept. Adolescents with more internalizing problems had, on average, a less clear self-concept one year later. However, parental support was not found to be a moderator. There was, however, a main effect of parental support on self-concept. For example, more parental support predicted a clearer self-concept in general. **Conclusion.** Internalizing problems appear to be a risk factor for the development of self-concept in adolescents. In intervention and/or treatment programs aimed at the self-concept, it is important for the effectiveness to also focus on the internalizing problems. The findings emphasize the importance of collecting scientific information about the role of parents in this process. For further research, it is recommended to operationalize parental support differently and to separate the support from fathers and mothers. In addition, it is recommended to distinguish between anxiety and depression.

Keywords: parental support, internalizing problems, self-concept, and adolescence.

Samenvatting

Achtergrond. Verschillende onderzoeken benadrukken dat internaliserende problemen de ontwikkeling van een helder zelfconcept bij adolescenten kan bemoeilijken. De theorie van het bufferingsmodel stelt dat ouderlijke steun kan bufferen tegen schadelijke effecten, waardoor het zelfconcept alsnog bevorderd kan worden. **Doel.** Huidig longitudinaal onderzoek had als doel om informatie te bieden over hoe internaliserende problemen en het zelfconcept bij adolescenten gerelateerd waren, en of ouderlijke steun deze relatie modereerde. **Methode.** Het onderzoek maakte gebruik van data uit het longitudinaal onderzoeksproject RADAR. De steekproef bestond uit 433 adolescenten die op het eerste meetmoment een gemiddelde leeftijd van 13 jaar hadden. **Resultaten.** De multiële regressieanalyse gaf aan dat internaliserende problemen een significante voorspeller was voor het zelfconcept. Adolescenten met meer internaliserende problemen hadden gemiddeld genomen een minder helder zelfconcept een jaar later. Echter, ouderlijke steun bleek geen moderator. Wel was er sprake van een hoofdeffect van ouderlijke steun op het zelfconcept. Zo voorspelden meer ouderlijke steun, over het algemeen een meer helder zelfconcept. **Conclusie.** Internaliserende problemen blijkt een risicofactor voor de ontwikkeling van het zelfconcept bij adolescenten. Bij interventie en/of behandelprogramma's gericht op het zelfconcept, is het voor de effectiviteit van belang om ook te richten op de internaliserende problematieken. De bevindingen benadrukken het belang om wetenschappelijke informatie te verzamelen over de rol van ouders binnen dit proces. Voor vervolgonderzoek wordt aanbevolen om ouderlijke steun anders te operationaliseren en om de steun van vaders en moeders te scheiden. Daarnaast wordt aanbevolen om onderscheid te maken tussen angst en depressie.

Sleutelwoorden: ouderlijke steun, internaliserende problemen, zelfconcept en adolescentie.

Inleiding

De adolescentie is een periode van vele veranderingen waardoor adolescenten gaan nadenken over wie ze zijn, hoe ze die persoon zijn geworden en hoe ze later willen worden (Kroger, 2006). Dit proces wordt ook wel de identiteitsontwikkeling genoemd en vormt volgens Erikson (1968) de belangrijkste ontwikkelingstaak in de adolescentie. Het ontwikkelen van identiteit kan gezien worden als een proces waarin ook het zelfconcept wordt gevormd (Campbell et al., 1996; Schwartz et al., 2012). Verschillende onderzoeken benadrukken dat internaliserende problematiek bij adolescenten de ontwikkeling van het zelfconcept bemoeilijkt (Van Dijk et al., 2020; Parise et al., 2019; Schwartz et al., 2012). Dit is zorgelijk aangezien de adolescentie ook een periode is waarin internaliserende problemen bij adolescenten toenemen. Opvallend is echter dat er maar beperkte literatuur is die spreekt van beschermende factoren, terwijl deze mogelijk de risico's van internaliserende problemen op het zelfconcept kunnen inperken. Op basis van het bufferingsmodel zou gesuggereerd kunnen worden dat de relatie tussen internaliserende problemen en het zelfconcept afhankelijk is van de steun van ouders (Cohen & Wills, 1985). Dit is echter tot zover bekend nog niet eerder onderzocht. Huidig longitudinale onderzoek zal zich daarom richten op de modererende rol van ouderlijke steun binnen de relatie tussen internaliserende problemen en het zelfconcept bij adolescenten.

Het Zelfconcept

De identiteitsontwikkeling is een levenslang proces, waarvan de eerste grote ontwikkeling in de adolescentiefase plaatsvindt (Erikson, 1968). Zoals eerder genoemd kan het ontwikkelen van identiteit gezien worden als het proces waarin ook het zelfconcept wordt gevormd (Campbell et al., 1996; Schwartz et al., 2017). Het zelfconcept vertegenwoordigt namelijk de mate waarin adolescenten stabiel en zeker zijn, over wie ze zijn en hun gemaakte keuzes. Het gaat hierbij niet over hoe zelfverzekerd iemand is, maar om de mate van helderheid waardoor iemands overtuigingen consistent blijven in verschillende contexten en rollen zoals op school, werk en in relaties met anderen (Lewandowski Jr. et al., 2010). Het ultieme doel is om een helder en samenhangend beeld voor zowel zichzelf als de buitenwereld te ontwikkelen (Schwartz, 2001). Wanneer er sprake is van een helder zelfconcept dan hangt dit samen met hogere niveaus van aanpassing en welzijn, en betere relaties met leeftijdsgenoten en ouders in de volwassenheid (Becht et al., 2017; Parise et al., 2019). Daartegenover zou een minder helder zelfconcept samenhangen met meer afhankelijkheid in de volwassenheid en beïnvloedbaarheid van externe factoren (Van Dijk et al., 2020; Campbell et al., 1996).

De ontwikkeling van het zelfconcept vindt plaats in interactie met de directe omgeving (Van Dijk et al., 2014; Becht et al., 2017). Wanneer adolescenten reflecteren en praten over wat hen bezighoudt, kan de omgeving ondersteunende feedback bieden wat uiteindelijk het zelfconcept bevordert. Zo blijkt dat wanneer adolescenten feedback van hun ouders ontvangen, dit hen het vertrouwen kan geven om opties te onderzoeken en moeilijkheden bespreekbaar te maken (Becht et al., 2017). Daarnaast kunnen ouders adolescenten een gevoel van zekerheid en bevestiging bieden, waardoor de adolescent zich geaccepteerd voelt. Dit hangt uiteindelijk samen met minder twijfel en dus ook een meer helder zelfconcept (Becht et al., 2017).

Internaliserende Problemen en het Zelfconcept

De afgelopen jaren wordt de adolescentie steeds meer gezien als een periode waarin adolescenten toenemend worstelen met internaliserende problematiek. Onderzoekers zien dat internaliserende problemen bij ongeveer 17% van de 12-jarigen adolescenten voorkomt en stijgt naar 22% bij 16-jarigen (van Dorsselaer et al., 2010; Nederlands Jeugd Instituut [NJI], 2020). Internaliserende problemen worden over het algemeen gekenmerkt door een overmatige aanwezigheid van angstige en/of depressieve klachten (Wick-Nelson & Israel, 2016; Besser & Blatt, 2007; NJI, 2020). Daarnaast is gebleken dat internaliserende problemen vrij stabiel in de tijd kunnen blijven bestaan en daardoor een impact hebben op hoe adolescenten zich ontwikkelen en functioneren (Nelemans et al., 2016; Bleidorn & Ködding, 2013).

Uit onderzoek blijkt dat internaliserende problemen gerelateerd worden aan het zelfconcept bij adolescenten. Zo bleek uit een longitudinaal onderzoek van Crocetti en collega's (2009) dat wanneer adolescenten angstige of depressieve klachten vertoonden, zij over het algemeen meer onzeker waren en een negatieve manier van zelf-reflecteren hadden. Deze adolescenten waren angstig om te exploreren of verkeerde keuzes te maken en stagneerden hierdoor langer in een periode van twijfels en heroverwegingen. Dit betekende uiteindelijk dat de ontwikkeling van het zelfconcept bemoeilijkt werd en zij een minder helder zelfconcept hadden. Ook Schwartz en collega's (2012) concludeerden dat meer internaliserende problemen samenhangen met een minder helder zelfconcept bij adolescenten.

Ouderlijke Steun als Moderator

De verbanden tussen internaliserende problemen en het zelfconcept bij adolescenten, zouden mogelijk verschillend kunnen zijn onder verschillende gezinsomstandigheden. Het ecologisch systeemmodel van Bronfenbrenner (1977) veronderstelt namelijk dat ouders een beschermende of risicofactor kunnen zijn voor de ontwikkeling van adolescenten. Met name

de mate van ouderlijke steun zou een belangrijke rol spelen (Calandri et al., 2019; McCarty et al., 2005). Ouderlijke steun wordt in dit onderzoek omschreven als een vorm van emotionele steun waardoor adolescenten het gevoel hebben dat ouders hun emoties begrijpen, valideren en empathisch op reageren (McCarty et al., 2005; Boudreault-Bouchard et al., 2013; Stocker, 2007). Het gaat hierbij om de manier waarop ouders hun emoties en mening tegenover hun kind uiten, zonder een gevoel van afwijzing of angst op te wekken. Een hoge mate van ouderlijke steun hangt samen met een veilig gezinsklimaat, wat bijdraagt aan het bevorderen van de copingstijl en zorgt daardoor ook voor positievere effecten bij adolescenten (Hazel et al., 2014; Hafen & Laursen, 2009; Rönnlund & Karlsson, 2006).

Het idee dat ouderlijke steun de relatie tussen internaliserende problemen en het zelfconcept modereert, kan verklaard worden met het bufferingsmodel van Cohen en Wills (1985). Dit model stelt dat ouderlijke steun de weerbaarheid van adolescenten bevordert en daarmee de schadelijke effecten van internaliserende problemen op het zelfconcept matigt (Rodriguez et al., 2019). Ouderlijke steun zou dus kunnen bufferen tegen de klachten van internaliserende problemen zoals onzekerheid of negatief denken, en biedt compensatie voor deze problematiek. Daartegenover staat dat een gebrek aan ouderlijke steun de kans op meer internaliserende problemen kan vergroten en daarmee ook de schadelijke effecten op het zelfconcept. Samengevat betekent dit dat adolescenten met internaliserende problemen en meer ouderlijke steun een meer helder zelfconcept hebben dan adolescenten met internaliserende problemen en minder ouderlijke steun.

Tot zover bekend is er nog geen onderzoek gedaan naar ouderlijke steun als beschermende of risicofactor binnen de relatie tussen internaliserende problemen en het zelfconcept bij adolescenten. Wel zijn er onderzoeken die zich richten op bredere gezinsfactoren in relatie tot internaliserende problemen en het zelfconcept. Zo liet een longitudinaal onderzoek bij Nederlandse adolescenten zien dat een open communicatie met ouders en internaliserende problemen, beiden voorspellers waren op hoe helder het zelfconcept was (Van Dijk et al., 2020). Uit een andere studie onder Chinese adolescenten is gebleken dat een lage mate van depressie en een meer helder zelfconcept gerelateerd waren aan betere relaties binnen het gezin (Lau & Kwok, 2000). Daarnaast toonden Nishikawa en collega's (2010) aan dat adolescenten die afwijzing van hun ouders voelden, meer internaliserende problemen en een minder helder zelfconcept rapporteerden. Tot slot blijkt ouderlijke steun gerelateerd aan zowel internaliserende problemen als het zelfconcept bij adolescenten. Het blijkt dat minder ouderlijke steun samenhangt met meer internaliserende problemen en de instandhouding van bijbehorende klachten (Calandri et al., 2019; Ackard et

al., 2006; Yap et al., 2014), terwijl een hoge mate van ouderlijke steun samenhangt met meer positieve zelfovertuigingen en een meer helder zelfconcept (Beyers & Goossens, 2008; Sartor & Youniss, 2002).

Concluderend blijkt uit bovenstaande literatuur dat er al veel bekend is over de relatie tussen internaliserende problemen en het zelfconcept bij adolescenten, en zelfs deze variabelen in relatie tot bredere gezinsfactoren. Kennis over de specifieke rol van ouderlijke steun binnen dit verband is nog onderbelicht. Echter, op basis van het bufferingsmodel kan verwacht worden dat er sprake is van een moderatie. Vanwege de complexe relatie tussen internaliserende problemen en het zelfconcept bij adolescenten, is het voor wetenschappelijke literatuur van belang om een beter beeld te krijgen van beschermende en risicofactoren.

Huidige Studie

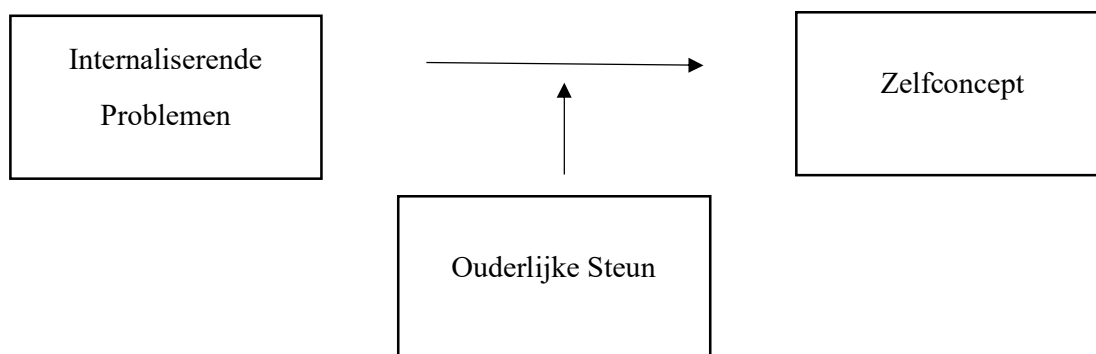
Het huidig longitudinaal onderzoek richtte zich op de onderzoeksvraag of ouderlijke steun de relatie tussen internaliserende problemen en het zelfconcept bij adolescenten modereerde. Ter beantwoording hiervan werden twee deelvragen geformuleerd: *Wat is de rol van internaliserende problemen op het zelfconcept bij adolescenten? Modereert ouderlijke steun de relatie tussen internaliserende problemen en het zelfconcept bij adolescenten?* Figuur 1 laat een conceptueel model zien. Door te identificeren welke beschermende en risicofactoren van invloed zijn op de ontwikkeling van het zelfconcept bij adolescenten, zijn opvoeders/verzorgers maar ook psychologen beter in staat om effectieve interventieprogramma's op te stellen. Daarnaast zullen met name de uitkomsten over de rol van ouderlijke steun nieuwe wetenschappelijke informatie bieden.

Op basis van eerder empirisch onderzoek was de verwachting voor de eerste deelvraag dat internaliserende problemen een minder helder zelfconcept bij adolescenten zou voorspellen (Crocetti et al., 2009; Schwartz et al., 2012). Dit houdt in dat wanneer adolescenten een hoge mate van internaliserende problemen rapporteren, zij gemiddeld genomen ook een minder helder zelfconcept rapporteren. Tot slot werd voor de tweede deelvraag verwacht dat de relatie tussen internaliserende problemen en het zelfconcept minder sterk zou zijn voor adolescenten die meer ouderlijke steun ervaarden.

Figuur 1

Conceptueel Model van Internaliserende Problemen en het Zelfconcept, met Ouderlijke Steun als Moderator.

Methode

Procedure en Participanten

Het huidig onderzoek maakte gebruik van de Research on Adolescent Development and Relationships (RADAR) database. Het RADAR project is een longitudinaal onderzoek dat zich richt op de sociale relaties en conflicten van adolescenten tussen de 12 en 18 jaar (Van Lier et al., 2008). Van alle participanten ($N = 497$) hebben ook hun ouders, broer of zus en vrienden meegedaan aan het onderzoek. Tot op heden zijn er zes jaarlijkse meetmomenten (T1-T6) geweest. De adolescenten zijn gerekruteerd uit 230 scholen die willekeurig waren geselecteerd. Participanten en hun ouders hebben schriftelijk toestemming gegeven voor deelname aan het onderzoek. Deelname was vrijwillig.

Huidig onderzoek heeft data gebruikt van participanten die de vragenlijsten over het zelfconcept, ouderlijke steun en internaliserende problemen tijdens T1 en T2 hebben ingevuld. Participanten die meer dan 60% van een vragenlijst niet ingevuld hadden, zijn uit de dataset verwijderd. Dit leidde tot een uiteindelijke steekproef van 433 adolescenten, waarvan 190 meisjes (43.9%) en 243 jongens (56.1%). Op T1 was de gemiddelde leeftijd van de adolescenten 13 jaar ($M_{leeftijd} = 13.03, SD = .45$). Aangezien dit onderzoek zich enkel richtte op de ervaringen van adolescenten, is alle data van ouders en vrienden buiten beschouwing gelaten.

Meetinstrumenten

Internaliserende problemen

Internaliserende problemen bij adolescenten werden in kaart gebracht door de mate van angst en depressieve klachten te meten. De gemiddelde scores op deze vragenlijsten

werden gestandaardiseerd en vervolgens tot één gemiddelde score samengevoegd. Een hoge score stond gelijk aan een hoge mate van internaliserende problemen.

Angst. De mate van angstklachten werd op T1 gemeten met behulp van de zelfrapportagevragenlijst Screen for Child Anxiety Related Emotional Disorders (SCARED; Birmaher et al., 1997). De SCARED bestaat uit 38 items verdeeld over vier subschalen die verschillende vormen van angst uitvragen. Het betreft de schalen: sociale angst, gegeneraliseerde angst en scheidingsangst. Adolescenten beoordeelden op een driepunts-Likertschaal (1 = bijna nooit tot 3 = vaak) in hoeverre zij angst ervaarden (bijv. Item 5: “Ik maak me zorgen over hoe goed ik dingen doe”). De totaalscore was het gemiddelde van de 38 items. Betrouwbaarheid van de SCARED werd in eerdere studies acceptabel gevonden (Crocetti et al., 2009). In dit onderzoek werd een *Cronbach's alpha* van .92 gevonden.

Depressie. Voor het meten van depressieve klachten bij adolescenten is de zelfrapportagevragenlijst Reynolds Adolescent Depression Scale – 2nd Edition (RADS-2; Reynolds, 2000) afgenomen op T1. Adolescenten beoordeelden op een vierpunts-Likertschaal (1 = bijna nooit tot 4 = meestal) de mate waarin zij depressieve gevoelens ervaarden (bijv. Item 30: “Ik heb het gevoel dat niets wat ik doe nog zin heeft”). De totaalscore was het gemiddelde van de 30 items. Betrouwbaarheid van de RADS-2 werd in eerdere studies als goed beoordeeld (Osman et al., 2010). In dit onderzoek werd een *Cronbach's alpha* van .90 gevonden.

Ouderlijke Steun

De mate van ouderlijk steun werd op T1 gemeten met de subschaal ‘ervaren emotionele steun’. Dit is een subschaal afkomstig uit de vragenlijst Level of Expressed Emotions (LEE; Gerlsma, 1992). Adolescenten konden met een vierpunts-Likertschaal (1 = niet waar tot 4 = waar) op 19 items aangeven in hoeverre zij emotionele steun van hun ouders ervaarden. Hierbij werd geen onderscheid gemaakt tussen vader en moeder (bijv. Item 8: “Mijn ouders geven me het gevoel dat ik als persoon te waarderen ben”). De totaalscore was het gemiddelde van de 19 items. Een hoog gemiddelde stond gelijk aan meer ervaren ouderlijke steun. Betrouwbaarheid werd in eerdere studies acceptabel gevonden (Hale et al., 2007). In dit onderzoek werd een *Cronbach's alpha* van .84 gevonden.

Zelfconcept

Het zelfconcept bij adolescenten werd op T1 en T2 gemeten met de Self-Concept Clarity Scale (SCC; Campbell et al., 1995). De SCC is een zelfrapportagevragenlijst waar adolescenten konden aangeven hoe sterk ze het eens waren met 12 uitspraken op een vijfpunt-Likertschaal (1 = zeer mee oneens tot 5 = zeer mee eens; bijv. Item 1: “Ideeën over mezelf

zijn vaak in conflict met elkaar”). Van de 12 items werd een gemiddelde berekend. Om de interpretatie te vergemakkelijken zijn de scores omgepoold zodat een hoog gemiddelde duidde op een meer helder zelfconcept. Uit eerder onderzoek is gebleken dat de validiteit en betrouwbaarheid aanvaardbaar zijn (Lewandowski Jr. et al., 2010). In dit onderzoek werd een *Cronbach's alpha* van .83 gevonden.

Analyseplan

Om te onderzoeken of ouderlijke steun een moderator was binnen het verband tussen internaliserende problemen en het zelfconcept bij adolescenten werd een multi-pele regressieanalyse uitgevoerd en is er gekeken naar de beschrijvende statistieken. De data werden door middel van het programma IBM SPSS Statistics 26 geanalyseerd.

Voordat de analyse echter plaatsvond, werd de data gecontroleerd op de assumpties van normaliteit, lineariteit, homoscedasticiteit, outliers en multicollineariteit. Tevens is ervoor gekozen om alle variabelen te centreren om hoge multicollineariteit tussen de variabelen te voorkomen (Field, 2018). Vervolgens werd de multi-pele regressie opgebouwd, met in de eerste stap de controlevariabelen sekse en het zelfconcept T1 en afhankelijke variabele zelfconcept T2. Vervolgens werd voor het beantwoorden van de deelvraag “*Wat is de rol van internaliserende problemen op het zelfconcept bij adolescenten?*” in de tweede stap van het model de onafhankelijke variabele internaliserende problemen toegevoegd. Voor de deelvraag “*Moderneert ouderlijke steun de relatie tussen internaliserende problemen en het zelfconcept bij adolescenten?*” werd in de derde stap de onafhankelijke variabele ouderlijke steun toegevoegd en in de vierde stap de interactieterm tussen internaliserende problemen en ouderlijke steun voor de moderatie. Bij elke statistische toets werd een *alpha* van .05 gehanteerd om te beoordelen of er sprake was van significantie. Tot slot werd voor *Pearson r*, een correlatie van .10 geïnterpreteerd als een kleine samenhang, .30 als middelmatig en .50 als sterk (Cohen, 1988).

Resultaten

Voordat de analyses plaatsvonden, werd de data gecontroleerd op de assumpties van de multi-pele regressieanalyse. Normaliteit werd als voldaan beoordeeld vanwege de steekproefgrootte ($N = 433$) en een normaalverdeling op de histogrammen. Vervolgens werd lineariteit en homoscedasticiteit middels een *p-plot* en *scatterplot* goedgekeurd, en werd voor de multicollineariteit een *VIF* onder de 4 gevonden, wat ook als voldaan kon worden beoordeeld (Field, 2017). Tot slot werd besloten om de gevonden uitschieters, vanwege een *Cook's Distance* onder 1, te negeren en mee te nemen in de analyse (Field, 2017). Vanwege deze controles konden de resultaten als dusdanig geïnterpreteerd worden (Field, 2017).

Beschrijvende Statistieken

In Tabel 1 zijn de beschrijvende statistieken van internaliserende problemen, ouderlijke steun en het zelfconcept weergegeven. De adolescenten rapporteerden op de mate van ouderlijke steun een relatief hoog gemiddelde van 3.40 op een schaal van 1 tot 4. Dit betekent dat zij over het algemeen veel steun van hun ouders ervaren. Daarnaast rapporteerden zij vrij hoge scores op het zelfconcept op beide meetmomenten, wat betekent dat de adolescenten over het algemeen een helder zelfconcept hadden.

Tabel 2 laat middels *Pearson* correlaties zien of de verschillende variabelen met elkaar samenhangen. De resultaten toonden aan dat internaliserende problemen een significant gemiddeld effectgrootte had op de mate van ouderlijke steun. De samenhang was negatief, wat inhoudt dat meer internaliserende problemen bij adolescenten over het algemeen samenhangen met minder ouderlijke steun. Verder werd een significant gemiddeld effectgrootte gevonden tussen internaliserende problemen en het zelfconcept T2. Deze samenhang was negatief, wat betekent dat adolescenten met meer internaliserende problemen gemiddeld genomen ook een minder helder zelfconcept rapporteerden. Daarnaast werd een klein effectgrootte gevonden tussen ouderlijke steun en het zelfconcept T2. Deze significante samenhang was positief, wat inhoudt dat meer ervaren ouderlijke steun over het algemeen samenhangt met een meer helder zelfconcept bij de adolescenten.

Tabel 1

Beschrijvende Statistieken van Internaliserende Problemen, Ouderlijke Steun, Zelfconcept T1 en Zelfconcept T2

	Totaal <i>N</i> = 433		Meisjes <i>N</i> = 190		Jongens <i>N</i> = 243	
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
1. Internaliserende problemen	.00	1.84	.46	2.05	-.36	1.57
2. Ouderlijke Steun	3.40	0.39	3.40	0.41	3.39	0.38
3. Zelfconcept T1	3.45	0.65	3.30	0.67	3.56	0.61
4. Zelfconcept T2	3.49	0.70	3.31	0.74	3.63	0.64

Noot: Scores voor internaliserende problemen zijn gerepresenteerd door *Z*-scores.

Tabel 2

Correlatiematrix voor Internaliserende Problemen, Ouderlijke Steun en het Zelfconcept T2, Gecorrigeerd door het Zelfconcept T1 en Sekse

	1	2	3
1. Internaliserende Problemen	-		
2. Ouderlijke Steun	-.33**	-	
3. Zelfconcept T2	-.43**	.24**	-

*p < .05. ** p < .01.

Relatie tussen Internaliserende Problemen en het Zelfconcept

De multipele regressieanalyse (Tabel 3) toonde aan dat Model 1, bestaande uit de controlevariabelen sekse en zelfconcept T1, verklarend was voor een significante 27.0% van de variantie in het zelfconcept T2. De resultaten lieten zien dat de sekse van adolescenten negatief gerelateerd was aan het zelfconcept, wat inhoudt dat meisjes over het algemeen een minder helder zelfconcept hadden dan jongens. Daarnaast bleek dat het zelfconcept T1 een significante en positieve voorspeller was, met een groot effect. Dit betekent dat adolescenten die een minder helder zelfconcept rapporteerden op T1, over het algemeen een jaar later ook een relatief minder helder zelfconcept rapporteerden.

Model 2 verklaarde, met de toevoeging van internaliserende problemen, een significante 3.4% extra variantie in het zelfconcept ten opzichte van Model 1 ($\Delta R^2 = .034$, $F(3, 429) = 62,51$, $p < .001$). Internaliserende problemen toonden aan een significante voorspeller te zijn en negatief gerelateerd met het zelfconcept T2. Dit betekent dat hoe meer internaliserende problemen de adolescenten over het algemeen rapporteerden, hoe minder helder hun zelfconcept een jaar later bleek. Het effect van internaliserende problemen op het zelfconcept T2 was echter klein.

Ouderlijke Steun als Moderator

Model 3 verklaarde, na de toevoeging van ouderlijke steun, 0.4% extra verklaarde variantie in het zelfconcept dan Model 2 ($\Delta R^2 = .004$, $F(4, 428) = 47.69$, $p = .111$). Het effect van ouderlijke steun op het zelfconcept bij adolescenten was niet significant, wat betekent dat de ouderlijke steun die adolescenten ervaarden niet gerelateerd was aan de helderheid van hun zelfconcept.

Het toevoegen van de interactievariabele in Model 4 zorgde voor 0.6% extra verklaarde variantie in het zelfconcept ($\Delta R^2 = .006$, $F(5, 427) = 39.14$, $p = .054$). Er vond

echter geen significant interactie-effect plaats. Dit betekent dat het effect van internaliserende problemen op het zelfconcept niet afhankelijk was van de ouderlijke steun die adolescenten ervaarden. Ouderlijke steun was dus geen moderator. Verder komt uit Model 4 naar voren dat ouderlijke steun een significant klein effect had op het zelfconcept. Dit betekent dat hoe meer ouderlijke steun de adolescenten over het algemeen rapporteerden, hoe meer helder hun zelfconcept een jaar later bleek.

Tabel 3

Multipele Regressieanalyse met Voorspeller Internaliserende Problemen en Moderator Ouderlijke Steun op het Zelfconcept T2, Gecorrigeerd voor Sekse en Zelfconcept T1

	B	SE B	Beta	<i>p</i>
Model 1				
Sekse	-.18	.06	-.13	.002
Zelfconcept T1	.52	.05	.48	<.001
Model 2				
Internaliserende Problemen	-.08	.02	-.22	<.001
Sekse	-.15	.06	-.10	.014
Zelfconcept T1	.40	.05	.37	<.001
Model 3				
Internaliserende Problemen	-.08	.02	-.20	<.001
Ouderlijke Steun	.12	.08	.07	.111
Sekse	-.16	.06	-.11	.008
Zelfconcept T1	.39	.05	.36	<.001
Model 4				
Internaliserende Problemen	-.09	.02	-.23	<.001
Ouderlijke Steun	.16	.08	.09	.049
Internaliserende problemen x Ouderlijke Steun	-.07	.04	-.08	.054
Sekse	-.15	.06	-.11	.009
Zelfconcept T1	.38	.05	.35	<.001

Noot. Model 1 $R^2 = .270, p < .001$; Model 2 $R^2 = .304, p < .001$; Model 3 $R^2 = .308, p < .001$; Model 4 $R^2 = .314, p < .001$

Discussie

Het doel van dit longitudinaal onderzoek was om te onderzoeken of ouderlijke steun een modererende rol speelde binnen de relatie tussen internaliserende problemen en het zelfconcept bij adolescenten in de vroege adolescentiefase. Het belang was om meer inzichten te krijgen over mogelijke beschermende en risicofactoren voor de ontwikkeling van het zelfconcept bij adolescenten en de rol van ouders tijdens dit proces. De resultaten ondersteunden de verwachting dat internaliserende problemen bij adolescenten de helderheid van hun zelfconcept negatief voorspelden. Tegen de verwachting in, werd geen bewijs gevonden voor een moderatie van ouderlijke steun. De sterkte van de relatie tussen internaliserende problemen en het zelfconcept was dus niet afhankelijk van de ouderlijke steun die adolescenten ervaren. Wel is gebleken dat ouderlijke steun het zelfconcept kon voorspellen, wat suggesties biedt voor vervolgonderzoek.

Internaliserende Problemen en het Zelfconcept

Voor de eerste hypothese werd het verband tussen internaliserende problemen en het zelfconcept geanalyseerd. In overeenstemming met eerder onderzoek werd aangetoond dat internaliserende problemen een significante voorspeller was voor hoe helder het zelfconcept bij adolescenten eruitzag. Dit betekende dat adolescenten met meer internaliserende problemen over het algemeen een minder helder zelfconcept een jaar later rapporteerden. Het effect van internaliserende problemen op het zelfconcept bleek echter klein, waardoor de vertaalslag naar de praktijk minder betekenisvol is. Desondanks komen de bevindingen overeen met de verwachting die stelde dat wanneer adolescenten internaliserende problemen ervaren, zij over het algemeen meer angstig en onzeker zijn en daardoor stagneren in hun verdere ontwikkeling van het zelfconcept (Schwartz et al., 2012; Crocetti et al., 2009). Hypothese 1 wordt dus aangenomen.

Vanwege de opnieuw bevestigde relatie tussen internaliserende problemen en het zelfconcept bij adolescenten wordt ook de noodzaak voor handvatten in de praktijk bevestigd. De resultaten duiden erop dat interventies en/of behandelingen gericht op het bevorderen van het zelfconcept bij adolescenten ook gericht moeten zijn op internaliserende problematiek. Door te richten op internaliserende gedachtes, en deze te bevorderen naar positievere gedachtes zou mogelijk ook het zelfconcept bevordert kunnen worden.

Ouderlijke Steun als Moderator

Vervolgens werd voor de tweede hypothese onderzocht of de relatie tussen internaliserende problemen en het zelfconcept gemodereerd werd door ouderlijke steun. De resultaten toonden aan dat ouderlijke steun geen moderator was binnen de relatie tussen

internaliserende problemen en het zelfconcept bij adolescenten. Dit betekende dat de relatie tussen internaliserende problemen en het zelfconcept niet afhankelijk was van de ouderlijke steun die de adolescenten ervoeren. De hypothese, gebaseerd op het compensatiemodel van Cohen en Wills (1985), werd hiermee verworpen. Een mogelijke verklaring voor de afwezigheid van een moderatie-effect zou kunnen zijn dat adolescenten met internaliserende problemen ouderlijke steun mogelijk wel ontvangen maar niet ervaren, waardoor ook een modererend effect uitblijft. In een studie van Hafen en Laursen (2009) werd namelijk gesuggereerd dat een laag gevoel van eigenwaarde, wat gepaard gaat met internaliserende problemen, zou samengaan met moeite om steun van ouders te accepteren waardoor dit ook niet kan dienen als buffer. Ook dit onderzoek bevestigt dat adolescenten die meer internaliserende problemen gerelateerd worden aan minder ouderlijke steun.

Ondanks de tegenstellingen omtrent het uitblijven van een moderatie bleek ouderlijke steun een significante voorspeller van het zelfconcept. Dit betekende dat adolescenten met meer ouderlijke steun gemiddeld genomen een meer helder zelfconcept een jaar later rapporteerden. Deze bevindingen zijn in lijn met eerder onderzoek waarin gesuggereerd werd dat ouders het proces van exploratie stimuleren en ondersteuning bieden bij het maken van moeilijke keuzes, waardoor het zelfconcept wordt bevorderd (Beyers & Goossens, 2008; Becht et al., 2017). Echter, er zijn ook kanttekeningen bij de bevindingen in huidig onderzoek te plaatsen. Zo was het effect van ouderlijke steun klein, wat betekende dat de vertaling naar de praktijk minder betekenisvol is. Daarnaast werd ouderlijke steun pas een significante voorspeller, nadat de moderatie in het model toegevoegd werd. Dit wijst er niet alleen op dat de interpretatie minder betrouwbaar is, maar roept ook suggesties op voor vervolgonderzoek om meer wetenschappelijke informatie te verzamelen over welke longitudinale effecten ouderlijke steun heeft op de verbanden tussen internaliserende problemen en het zelfconcept, en dus huidig onderzoek deels te repliceren. Desondanks lijkt het voor de praktijk relevant om ouders te betrekken bij het interventie en/of behandelprogramma's.

Sterke Punten en Beperkingen

Een sterke punt van dit onderzoek betreft de innovatie. Voor zover bekend was er nog geen onderzoek gedaan naar de rol van ouderlijke steun binnen de relatie tussen internaliserende problemen en het zelfconcept. Huidig onderzoek heeft inzichten geboden over hoe internaliserende problemen een minder helder zelfconcept bij adolescenten voorspeld, en of ouderlijke steun dit proces kan modereren. Deze informatie heeft niet alleen een theoretische waarde, maar kan ook praktisch ingezet worden voor preventieve- en/of interventieprogramma's (Yap et al., 2016). Bovendien is het gebruiken van een longitudinaal

design met een grote steekproef ($N = 433$) een sterkte van dit onderzoek, omdat dit meer betrouwbare inzichten biedt over welke factoren het zelfconcept bij adolescenten kan voorspellen.

Enkele beperkingen van dit onderzoek hebben te maken met de operationalisatie van ouderlijke steun. Huidig onderzoek heeft namelijk ouderlijke steun gemeten door middel van emotionele steun met de 'LEE' (Gerlsma, 1992). Echter, misschien is emotionele steun als moderator minder belangrijk dan andere soorten ouderlijke steun zoals ouderbetrokkenheid of de ouder-adolescentrelatie (Ruholt, et al., 2015; Babore et al., 2016). Hierdoor is het van belang om in vervolgonderzoek wellicht het zelfconcept in relatie tot verschillende definities van ouderlijke steun te onderzoeken. Tot slot maakt het huidig onderzoek gebruik van zelfrapportagevragenlijsten. Eerder werd al benoemd dat de manier waarop adolescenten hun omgeving ervaren, gerelateerd kan zijn aan hun internaliserende problematiek (Hafen & Larsen, 2009). Aanbevolen wordt daarom om in toekomstig onderzoek percepties van ouders mee te nemen.

Aanbevelingen voor Vervolgonderzoek

Gezien de resultaten van huidig onderzoek, wordt geadviseerd om in toekomstig onderzoek verder te gaan met het onderzoeken van longitudinale effecten van omgevingsfactoren op de relatie tussen internaliserende problemen en het zelfconcept. Naast de eerdere suggestie om ouderlijke steun anders te definiëren, wordt ook geadviseerd om onderscheid te maken tussen de steun van vaders en moeders. Vaders en moeders kunnen namelijk verschillend verbonden zijn aan hun kind en daarmee een andere invloed hebben op de ontwikkeling van het zelfconcept (Beyers & Goossens, 2008). Tot slot werd in dit onderzoek gericht op internaliserende problemen als overkoepeling van angst en depressie, maar in vervolgonderzoek zou het onderscheid tussen deze symptomen gemaakt kunnen worden. Zo wordt er aangetoond dat beide constructen verschillend gerelateerd zijn aan het zelfconcept (Van Dijk et al., 2020).

Conclusie

Huidig onderzoek bevestigde dat internaliserende problemen voorspellend waren voor de mate van helderheid in het zelfconcept bij adolescenten. Daarnaast was ouderlijke steun geen moderator voor de relatie tussen internaliserende problemen en het zelfconcept. Wel bleek ouderlijke steun een voorspeller te zijn voor het zelfconcept. De resultaten wijzen erop dat het helpen van adolescenten bij hun internaliserende problemen ook de ontwikkeling van het zelfconcept kan bevorderen. Bij interventie en/of behandelprogramma's moet hier dan ook tijd aan worden besteed. Vervolgonderzoek is echter nodig om te verduidelijken welke rol

ouders kunnen hebben bij deze programma's en welke specifieke opvoedaspecten beschermend kunnen werken. Een aanbeveling voor vervolgonderzoek is om ouderlijke steun anders te operationaliseren en om de steun van vaders en moeders te scheiden. Daarnaast wordt aanbevolen om onderscheid te maken tussen angst en depressieve problemen.

Referenties

- Ackard, D. M., Neumark-Sztainer, D., Story, M., & Perry, C. (2006). Parent-child connectedness and behavioral and emotional health among adolescents. *American Journal of Preventive Medicine, 30*(1), 59-66.
<https://doi.org/10.1016/j.amepre.2005.09.013>
- Babore, A., Trumello, C., Candelori, C., Paciello, M., & Cerniglia, L. (2016). Depressive symptoms, self-esteem, and perceived parent–child relationship in early adolescence. *Frontiers in Psychology, 7*, 982.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00982>
- Becht, A. I., Nelemans, S. A., Van Dijk, M. P., Branje, S. J., Van Lier, P. A., Denissen, J. J., & Meeus, W. H. (2017). Clear self, better relationships: Adolescents’ self-concept clarity and relationship quality with parents and peers across 5 years. *Child Development, 88*(6), 1823-1833. <https://doi.org/10.1111/cdev.12921>
- Besser, A., & Blatt, S. J. (2007). Identity consolidation and internalizing and externalizing problem behaviors in early adolescence. *Psychoanalytic Psychology, 24*(1), 126.
<https://doi.org/10.1037/0736-9735.24.1.126>
- Beyers, W., & Goossens, L. (2008). Dynamics of perceived parenting and identity formation in late adolescence. *Journal of Adolescence, 31*(2), 165-184.
<https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2007.04.003>
- Bleidorn, W., & Ködding, C. (2013). The divided self and psychological (mal) adjustment A meta-analytic review. *Journal of Research in Personality, 47*(5), 547-552.
<https://doi.org/10.1016/j.jrp.2013.04.009>
- Birmaher, B., Khetarpal, S., Brent, D., Cully, M., Balach, L., Kaufman, J., & Neer, S. M. (1997). The screen for child anxiety related emotional disorders (SCARED): Scale construction and psychometric characteristics. *Journal of the American Academy of*

- Child & Adolescent Psychiatry*, 36(4), 545-553.
<https://doi.org/10.1097/00004583-199704000-00018>
- Boudreault-Bouchard, A. M., Dion, J., Hains, J., Vandermeerschen, J., Laberge, L., & Perron, M. (2013). Impact of parental emotional support and coercive control on adolescents' self-esteem and psychological distress: Results of a four-year longitudinal study. *Journal of Adolescence*, 36(4), 695-704.
<https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2013.05.002>
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychologist*, 32(7), 513-531. <https://doi.org/10.1037/0003-066x.32.7.513>
- Calandri, E., Graziano, F., Testa, S., Cattelino, E., & Begotti, T. (2019). Empathy and depression among early adolescents: The moderating role of parental support. *Frontiers in Psychology*, 10, 1447. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01447>
- Campbell, J. D., Trapnell, P. D., Heine, S. J., Katz, I. M., Lavallee, L. F., & Lehman, D. R. (1996). Self-concept clarity: Measurement, personality correlates, and cultural boundaries. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(1), 141.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.70.1.141>
- Cohen, S., & Wills, T. A. (1985). Stress, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin*, 98(2), 310.
<https://doi.org/10.1037/0033-2909.98.2.310>
- Crocetti, E., Klimstra, T., Keijsers, L., Hale, W. W., & Meeus, W. (2009). Anxiety trajectories and identity development in adolescence: A five-wave longitudinal study. *Journal of Youth and Adolescence*, 38(6), 839-849.
<https://doi.org/10.1007/s10964-008-9302-y>
- Crocetti, E., Rubini, M., Branje, S., Koot, H. M., & Meeus, W. (2016). Self-concept clarity in

- adolescents and parents: A six-wave longitudinal and multi-informant study on development and intergenerational transmission. *Journal of Personality*, 84(5), 580-593. <https://doi.org/10.1111/jopy.12181>
- Erikson, E. (1968). *Identity, youth, and crisis*. New York: Norton.
- Field, A. (2017). *Discovering Statistics Using SPSS (5th ed.)*. London: SAGE.
- Gerlsma, C., Van der Lubbe, P. M., & Van Nieuwenhuizen, C. (1992). Factor analysis of the level of expressed emotion scale, a questionnaire intended to measure 'perceived expressed emotion'. *The British Journal of Psychiatry*, 160(3), 385-389. <https://doi.org/10.1192/bjp.160.3.385>
- Hafen, C. A., & Laursen, B. (2009). More problems and less support: early adolescent adjustment forecasts changes in perceived support from parents. *Journal of Family Psychology*, 23(2), 193. <https://doi.org/10.1037/a0015077>
- Hale, W. W., Raaijmakers, Q. A., Gerlsma, C., & Meeus, W. (2007). Does the level of expressed emotion (LEE) questionnaire have the same factor structure for adolescents as it has for adults?. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 42(3), 215-220.
- Hazel, N. A., Oppenheimer, C. W., Technow, J. R., Young, J. F., & Hankin, B. L. (2014). Parent relationship quality buffers against the effect of peer stressors on depressive symptoms from middle childhood to adolescence. *Developmental Psychology*, 50(8), 2115. <https://doi.org/10.1007/s00127-006-0145-0>
- Kroger, J. (2006). *Identity development: Adolescence through adulthood*. Sage Publications. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190236557.013.54>
- Lau, S., & Kwok, L. K. (2000). RELATIONSHIP OF FAMILY ENVIRONMENT TO ADOLESCENTS'DEPRESSION AND SELF-CONCEPT. *Social Behavior and Personality: an International Journal*, 28(1), 41-50. <https://doi.org/10.2224/sbp.2000.28.1.41>

Lewandowski Jr, G. W., Nardone, N., & Raines, A. J. (2010). The role of self-concept clarity in relationship quality. *Self and Identity*, 9(4), 416-433.

<https://doi.org/10.1080/15298860903332191>

McCarty, C. A., Zimmerman, F. J., Digiuseppe, D. L., & Christakis, D. A. (2005). Parental emotional support and subsequent internalizing and externalizing problems among children. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 26(4), 267-275.

<https://doi.org/10.1080/15298860903332191>

Nederlands Jeugdinstituut. (2020). *Cijfers over angst en stemmingsproblemen*.

Geraadpleegd via <https://www.nji.nl/nl/Dossiers-in-opbouw-Depressie-Probleemschets-Cijfers-Cijfers-over-angst--en-stemmingsproblemen>

Nelemans, S. A., Branje, S. J., Hale, W. W., Goossens, L., Koot, H. M., Oldehinkel, A. J., & Meeus, W. H. (2016). Discrepancies between perceptions of the parent–adolescent relationship and early adolescent depressive symptoms: An illustration of polynomial regression analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 45(10), 2049-2063.

<https://doi.org/10.1007/s10964-016-0503-5>

Nishikawa, S., Sundbom, E., & Hägglöf, B. (2010). Influence of perceived parental rearing on adolescent self-concept and internalizing and externalizing problems in Japan. *Journal of Child and Family Studies*, 19(1), 57-66. <https://doi.org/10.1007/s10826-009-9281-y>

Osman, A., Gutierrez, P. M., Bagge, C. L., Fang, Q., & Emmerich, A. (2010). Reynolds adolescent depression scale-second edition: a reliable and useful instrument. *Journal of Clinical Psychology*, 66(12), 1324-1345. <https://doi.org/10.1002/jclp.20727>

Parise, M., Canzi, E., Olivari, M. G., & Ferrari, L. (2019). Self-concept clarity and psychological adjustment in adolescence: The mediating role of emotion regulation. *Personality and Individual Differences*, 138, 363-365.

<https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.10.023>

Reynolds, W. M. (2000). *Reynolds Adolescent Depression Scale* – 2nd edition (RADS-2).

Geraadpleegd via https://www.researchgate.net/profile/William_Reynolds7/publication/294872912_Reynolds_Adolescent_Depression_Scale_RADS_Second_Edition/links/56c4a30708aea564e304c295/Reynolds-Adolescent-Depression-Scale-RADS-Second-Edition.pdf

Rodriguez, N., Flores, R. T., London, E. F., Bingham Mira, C., Myers, H. F., Arroyo, D., & Rangel, A. (2019). A test of the main-effects, stress-buffering, stress-exacerbation, and joint-effects models among Mexican-origin adults. *Journal of Latinx Psychology*, 7(3), 212. <https://doi.org/10.1037/lat0000116>

Rönnlund, M., & Karlsson, E. (2006). The relation between dimensions of attachment and internalizing or externalizing problems during adolescence. *Journal of Genetic Psychology*, 167(1), 47-63. <https://doi.org/10.3200/gntp.167.1.47-63>

Ruholt, R. E., Gore, J., & Dukes, K. (2015). Is parental support or parental involvement more important for adolescents?. *Undergraduate Journal of Psychology*, 28(1), 1-to. Geraadpleegd via <https://journals.uncc.edu/ujop/article/view/292>

Sartor, C. E., & Youniss, J. (2002). The relationship between positive parental involvement and identity achievement during adolescence. *Adolescence*, 37(146), 221.

Schwartz, S. J. (2001). The evolution of Eriksonian and, neo-Eriksonian identity theory and research: A review and integration. *Identity: an international journal of theory and research*, 1(1), 7-58. <https://doi.org/10.1207/s1532706xschwartz>

Schwartz, S. J., Klimstra, T. A., Luyckx, K., Hale, W. W., & Meeus, W. H. (2012). Characterizing the self-system over time in adolescence: Internal structure and associations with internalizing symptoms. *Journal of Youth and Adolescence*, 41(9), 1208-1225. <https://doi.org/10.1007/s10964-012-9751-1>

Schwartz, S. J., Meca, A., & Petrova, M. (2017). Who am I and why does it matter? Linking

- personal identity and self-concept clarity. *Self-concept Clarity*, 145-164.
https://doi.org/10.1007/978-3-319-71547-6_8
- Stocker, C. M., Richmond, M. K., Rhoades, G. K., & Kiang, L. (2007). Family emotional processes and adolescents' adjustment. *Social Development*, 16(2), 310-325.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2007.00386.x>
- Van Dijk, M. P. A., Branje, S., Keijsers, L., Hawk, S. K. T., Hale, W., & Meeus, W. (2014). Self-Concept Clarity across adolescence: Longitudinal associations with open communication with parents and internalizing symptoms. *Journal of Youth and Adolescence*, 43(11), 1861-1876. <https://doi.org/10.1007/s10964-013-0055-x>
- Van Dijk, M. P., Branje, S., Keijsers, L., Hawk, S. T., Hale III, W. W., & Meeus, W. (2020). Helderheid van zelfbeeld, communicatie met ouders en internaliserende problemen in de adolescentie. *Kind en Adolescent*, 41(2), 205-228. <https://doi.org/10.1007/s12453-020-00238-4>
- Van Dorsselaer, S., De Looze, M. E., Vermeulen-Smit, E., de Roos, S., Verdurmen, J., ter Bogt, T. F. M., & Vollebergh, W. A. M. (2010). *Gezondheid, welzijn en opvoeding van jongeren in Nederland*. Trimbos-instituut. Geraadpleegd via <https://www.narcis.nl/publication/RecordID/oai:dSPACE.library.uu.nl:1874%2F305481>
- Van Lier, P. A. C., Frijns, T., Neumann, A., den Exter Blokland, E., Koot, H. M., & Meeus, W. (2008). The RADAR study: Design, description of sample, and validation of cohort assignment. *Unpublished manuscript*.
- Wick-Nelson, R., & Israel. C. (2015). *Abnormal Child and Adolescent Psychology* (8th Edition). Taylor & Francis Group. New York: Routledge.
- Yap, M. B. H., Pilkington, P. D., Ryan, S. M., & Jorm, A. F. (2014). Parental factors

associated with depression and anxiety in young people: A systematic review and meta-analysis. *Journal of affective disorders*, 156, 8-23.

<https://doi.org/10.1016/j.jad.2013.11.007>

Yap, M. B., Morgan, A. J., Cairns, K., Jorm, A. F., Hetrick, S. E., & Merry, S. (2016). Parents in prevention: a meta-analysis of randomized controlled trials of parenting interventions to prevent internalizing problems in children from birth to age 18. *Clinical Psychology Review*, 50, 138-158.

<https://doi.org/10.1016/j.cpr.2016.10.003>

Young, J. F., Berenson, K., Cohen, P., & Garcia, J. (2005). The role of parent and peer support in predicting adolescent depression: A longitudinal community study. *Journal of Research on Adolescence*, 15(4), 407-423. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2005.00105.x>

Bijlage 1

Dataverzameling

Als onderdeel van de masterthesis werd het vereist om 75 uur dataverzameling te verrichten voor het onderzoeksproject INTRANSITION. De opdracht was om deel te nemen aan acht huisbezoeken waar observatietaken en interviews bij jongeren en hun omgeving afgenomen moesten worden. Al deze jongeren hadden net een schooltransitie achter de rug, of gingen er één tegemoet. Hoewel het lastig was om huisbezoeken te plannen in combinatie met werk en andere deadlines, is het mij gelukt om de uren te behalen. Zo hebben er uiteindelijk zes huisbezoeken plaatsgevonden waarin ik zeven deelnemers, hun ouders en hun beste vriend geïnterviewd en/of hun interacties gefilmd heb. Daarnaast heb ik ter vervanging van een huisbezoek, éénmalig het draaiboek van INTRANSITION vertaald naar het Engels.

Terugkijkend op het proces was het een waardevolle ervaring om data te kunnen verzamelen. Met name het feit dat ik gestandaardiseerd te werk moest gaan was nieuw en leerzaam voor mij en soms ook lastig om gedurende het huisbezoek vol te houden. Hoewel ik voor mijn werk regelmatig op huisbezoek kom bij gezinnen, was het een hele nieuwe ervaring om op deze manier te werk te gaan. Zo vond ik het lastig om tijdens het interview niet door te vragen en voelde het onnatuurlijk om tijdens de observatietaken aan een script te houden. De eerste paar huisbezoeken maakte ik dan ook wat fouten, maar dit werd per huisbezoek gelukkig steeds minder.